

УДК 7.012:76

АНТРОПОМОРФІЗМ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОГО НАРАТИВУ В ДИТЯЧІЙ ІЛЮСТРАЦІЇ

БАЙРАК Юлія

Хмельницький національний університет, Хмельницький, Україна
bairak.loveart@gmail.com

У тезах досліджено антропоморфізм як ефективний художній прийом у дитячій ілюстрації, що забезпечує візуалізацію образів персонажів з урахуванням вікових особливостей сприйняття дитячої аудиторії. На прикладі авторської ілюстрації «Вредний котик» проаналізовано механізми формування візуального наративу та інтуїтивного зчитування соціальних ролей і ієрархічних взаємин між персонажами. Визначено роль композиції, масштабу, ракурсу та кольорової гами як чинників емоційного впливу та передачі соціальних моделей поведінки без вербалізації.

Ключові слова: антропоморфізм, дитяча ілюстрація, візуальний наратив, образ тварини, соціальна метафора.

ВСТУП

Дитяча ілюстрація виконує не лише візуально-комунікативну функцію, а й функцію формування пізнавального та соціального досвіду, сприяючи становленню емоційної й культурної сфери особистості. Одним із ключових художніх прийомів, що забезпечує емоційну залученість та ідентифікацію глядача з персонажами, є антропоморфізм. У межах візуального наративу він дозволяє передавати людські моделі поведінки та соціальні взаємини через образи тварин, фантастичних істот або предметів.

Антропоморфні образи широко представлені у фольклорі, дитячій літературі та анімації, проте у вітчизняних дослідженнях вони переважно аналізуються з позицій стилістики або традиції. Водночас їхній потенціал як інструменту передачі соціальних ролей та ієрархічних структур у дитячій ілюстрації потребує ґрунтовнішого наукового осмислення.

ПОСТАНОВКА МЕТИ

Метою дослідження є визначення ролі антропоморфізму у формуванні візуального наративу в дитячій ілюстрації.

Завданнями роботи є: з'ясувати особливості сприйняття антропоморфних образів дитячою аудиторією; проаналізувати механізми репрезентації соціальних ролей через образи тварин; дослідити інтуїтивне зчитування домінування та підлеглості на прикладі авторської ілюстрації.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Антропоморфізм є ефективним художнім прийомом у візуальній культурі, орієнтований на дитячу аудиторію, оскільки поєднує впізнавані форми живих істот із зрозумілими моделями людської поведінки. Дослідження у галузі

психології сприйняття свідчать, що діти дошкільного та молодшого шкільного віку схильні до образного та емоційного мислення, наділяючи персонажів людськими рисами та намірами [1]. У цьому контексті антропоморфні образи виступають посередником між особистим досвідом дитини та візуальним повідомленням ілюстрації.

Образи тварин сприймаються дітьми як умовні та універсальні, що знижує рівень когнітивного навантаження порівняно із зображенням реальних соціальних груп людей. Така умовність дозволяє зосередитися на емоційному та сюжетному змісті без необхідності раціонального аналізу, що відповідає віковим особливостям дитячого мислення [2].

У дитячій ілюстрації антропоморфні персонажі часто виконують функцію носіїв узагальнених соціальних ролей і типових моделей поведінки [3]. Аналіз фольклорних та сучасних ілюстрованих наративів засвідчує, що тварини репрезентують не конкретних осіб, а певні поведінкові якості, зокрема силу, хитрість, безпорадність, домінування чи підлеглість. Такий підхід забезпечує доступну форму передачі соціальних взаємин дитячій аудиторії.

В авторській ілюстрації «Вредний котик» антропоморфізм використано для побудови наративу, заснованого на протиставленні домінантного персонажа та підлеглих йому образів (рис. 1). Центральний персонаж – кіт – репрезентує владу та контроль через позу, жести, міміку й атрибути, що апелюють до усталених людських поведінкових патернів. Водночас збереження тваринної форми переводить сцену у площину умовної художньої реальності, уникаючи прямої соціальної конкретизації.

Рис. 1. Авторська ілюстрація «Вредний котик» як приклад антропоморфного наративу (автор – Байрак Ю.).

Образи мишей подано з використанням пропорцій, характерних для «дитячої схеми» К. Лоренца, зокрема через акцентування непропорційно збільшених голів і пом'якшених обрисів та зменшених тулубів, що підсилює емоційну реакцію глядача та формує емпатійне ставлення до персонажів [4].

Їхні пози та взаємодія з домінантним героєм візуально підкреслюють нерівність соціального статусу.

Ієрархія персонажів зчитується інтуїтивно завдяки використанню композиційних засобів — масштабу, просторового розташування, ракурсу та напрямку поглядів. Домінантний персонаж зображений у центрі композиції з використанням нижнього ракурсу, що асоціюється зі значущістю та владою [5]. Колірна гама ілюстрації посилює драматургію візуального нарративу та виконує смислотворчу функцію.

ВИСНОВКИ

У межах дослідження встановлено, що антропоморфізм є дієвим засобом формування візуального нарративу в дитячій ілюстрації. Антропоморфні образи тварин у поєднанні з композиційними та кольоровими рішеннями дозволяють передавати соціальні ролі й ієрархічні взаємини у формі, доступній для дитячої аудиторії. Аналіз авторської ілюстрації підтверджує інтуїтивне зчитування смислів і формування емоційного відгуку без вербального пояснення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Epley N., Waytz A., Cacioppo J. T. On seeing human: A three-factor theory of anthropomorphism. *Psychological Review*. 2007. Vol. 114, No. 4. P. 864–886. DOI:10.1037/0033-295X.114.4.864.
2. Nikolajeva M., Scott C. *How Picturebooks Work*. New York: Garland Science, 2006. 320 p.
3. Piaget J. *The Child's Conception of the World*. London: Routledge, 2001. 376 p.
4. Lorenz K. *Studies in Animal and Human Behaviour*. Vol. 1. London: Methuen, 1970. 372 p.
5. Arnheim R. *Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye*. Berkeley: University of California Press, 1974. 512 p.

BAIRAK Y.

ANTHROPOMORPHISM AS A MEANS OF FORMING VISUAL NARRATIVE IN CHILDREN'S ILLUSTRATION

The paper examines anthropomorphism as an effective artistic device in children's illustration that facilitates the visualisation of characters while taking into account the age-related perceptual characteristics of a child audience. Using the author's illustration "Vrednyi Kotyk" (The Naughty Cat) as a case study, the research analyses the mechanisms of visual narrative formation and the intuitive perception of social roles and hierarchical relationships between characters. The role of composition, scale, viewpoint, and colour palette is identified as key factors of emotional impact and the transmission of social behaviour models without verbalisation.

Key words: anthropomorphism, children's illustration, visual narrative, animal imagery, social metaphor.